

УДК 340.6+343.985
DOI: 10.31733/15-03-2024/1/56-58

Сергій РОЗУМНИЙ
директор Науково-дослідного
інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Судова експертиза відіграє важливу роль у судовій системі, надаючи судам об'єктивні та достовірні дані для прийняття рішень, необхідні інструменти для боротьби зі злочинністю, тероризмом та іншими загрозами. Ефективна судова експертиза вимагає постійного розвитку та вдосконалення, щоб успішно справлятися з викликами сучасного світу та забезпечувати безпеку держави та її громадян [1]. Проте її значення розширює межі судових процесів, особливо у контексті забезпечення національної безпеки.

Однією із ключових сфер, де судова експертиза відіграє важливу роль, є кримінальне правосуддя. Експертні висновки можуть бути вирішальними для з'ясування обставин злочинів, визначення провини чи невинності підозрюваних та забезпечення справедливості у судових процесах. Наприклад, судові експерти можуть проводити аналіз слідів ДНК, балістичні дослідження, комп'ютерну експертизу та багато іншого, щоб надати судам необхідну інформацію для прийняття рішень.

Проте роль судової експертизи у забезпеченні національної безпеки поширюється й на інші сфери. Зокрема, в контексті боротьби з тероризмом та кіберзлочинністю експертні дослідження можуть бути вирішальними для виявлення загроз, ідентифікації злочинців тощо. Аналіз комп'ютерних систем, виявлення слідів злочинної діяльності в мережі Інтернет, експертиза фінансових транзакцій – це лише деякі з аспектів, де судові експерти роблять свій внесок у безпеку держави.

Крім того, судову експертизу використовують для захисту національних інтересів та таємниць. Експерти можуть аналізувати матеріали розвідки, проводити лінгвістичну експертизу, дешифрувати коди та шифри, щоб допомогти правоохоронним органам у виявленні та запобіганні шпигунству, диверсіям та іншим загрозам безпеці країни.

Важливо, що ефективна судова експертиза потребує як високої кваліфікації та професіоналізму експертів, так і сучасних технологій і методів дослідження. Розвиток науково-технічного потенціалу, навчання та підготовка фахівців, удосконалення законодавства є важливими аспектами забезпечення ефективності судової експертизи у контексті національної безпеки.

Судова експертиза відіграє ключову роль у забезпеченні справедливості та законності діяльності правоохоронних органів. Важливим аспектом, який слід враховувати в контексті судової експертизи як інструменту забезпечення національної безпеки, є її незалежність та неупередженість. Експерти повинні керуватися виключно фактами та науковими методами при виконанні своїх обов'язків, їхні висновки мають бути об'єктивними та незалежними від впливу зовнішніх факторів. Експертні висновки можуть допомогти уникнути помилок під час розслідування злочинів та запобігти неправомірним діям влади. Завдяки незалежності та об'єктивності судових експертів судова експертиза стає потужним інструментом захисту прав громадян та забезпечення дотримання законів країни. Для забезпечення незалежності необхідним є встановлення та дотримання суворих етичних та професійних стандартів. Експерти повинні дотримуватися кодексу етики, визнавати важливість збереження конфіденційності інформації, а також бути готовими до судової перевірки своєї роботи та висновків. Такі заходи допомагають підтримувати довіру до судової експертизи як до надійного інструменту забезпечення національної безпеки.

Важливим аспектом використання судової експертизи в контексті національної безпеки є співпраця та обмін інформацією між різними органами правопорядку та спеціалізованими установами. Це дозволяє ефективно реагувати на загрози та координувати дії у боротьбі зі злочинністю та тероризмом як на національному, так і на міжнародному рівнях. Міжнародне співробітництво у сфері судової експертизи має транскордонний характер, а співпраця між країнами в обміні інформацією, досвідом та найкращими

практиками відіграє ключову роль у боротьбі з цими негативними суспільними явищами. Експерти можуть працювати разом на міжнародному рівні, щоб розслідувати великі злочини, запобігати терористичним актам та забезпечувати безпеку на глобальному рівні. Експертні висновки можуть бути важливим доказом при розгляді справ у міжнародних судах чи арбітражних органах. Це сприяє вирішенню спорів мирним шляхом та запобіганню можливим конфліктам між державами, що важливо для підтримки міжнародної стабільності та безпеки, що вимагає не лише взаєморозуміння та співпраці між країнами, а й розвитку міжнародних стандартів та процедур у галузі судової експертизи.

Судова експертиза є невід'ємним компонентом системи забезпечення національної безпеки. Її роль полягає не тільки у розслідуванні злочинів та виявленні загроз, але й у попередженні потенційних небезпек, забезпечуючи тим самим захист держави та її громадян від різних загроз та викликів.

Експертні дослідження можуть допомогти виявити економічні злочини, фінансові махінації та інші загрози для фінансової системи та бізнес-середовища. Це особливо важливо в умовах глобалізації та розвитку нових технологій, які можуть використовуватись як для блага, так і для шкідливих цілей у економічній сфері [2].

Судова експертиза сприяє підвищенню довіри громадян до системи правосуддя та державних органів. Коли громадськість бачить, що судові рішення ґрунтуються на об'єктивних та професійних експертних висновках, то це зміцнює віру у справедливість та законність. Отже, судова експертиза не тільки забезпечує безпеку держави, а й сприяє розвитку правової держави та зміцненню демократичних інституцій.

Загалом судова експертиза є невід'ємним інструментом забезпечення національної безпеки, ефективного функціонування правосуддя та захисту прав та свобод громадян. Постійний розвиток та вдосконалення цієї галузі є ключовою умовою для успішної протидії загрозам та викликам сучасного світу та забезпечення стабільності та процвітання суспільства [3].

Судова експертиза відіграє важливу роль у забезпеченні якісної освіти та підготовки кадрів у галузі юриспруденції, у тому числі наукових. Експертні знання та практичні навички, що набуваються в процесі роботи судових експертів, роблять істотний внесок у професійний розвиток фахівців та підвищення рівня правової культури в суспільстві. Тому підтримка судової експертизи потрібна не лише в межах правоохоронної діяльності, а і в освітній сфері [4].

Вона відіграє важливу роль у запобіганні неправомірного використання науково-технічного прогресу у військових цілях або для створення зброї масового ураження. Експерти в галузі хімії, біології, радіації та інших наук можуть допомогти правоохоронним органам у виявленні та запобіганні загрозам, пов'язаним з можливим використанням небезпечних речовин або технологій для ворожих цілей. Судова експертиза стає не лише інструментом боротьби зі злочинністю, але й засобом запобігання потенційним загрозам національній безпеці.

Крім того, судова експертиза може допомогти у захисті культурної спадщини та ідентичності нації. Експерти з історії, археології, мистецтва та інших галузей можуть проводити дослідження та експертизи, спрямовані на виявлення та підтвердження історичних та культурних цінностей, а також боротьбу з незаконним обігом артефактів та культурної роздирти. Це важливо не тільки для збереження спадщини предків, а й для зміцнення національної ідентичності та самосвідомості.

Інтеграція сучасних технологій у сферу судової експертизи також відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки. Розвиток методів дослідження, використання спеціалізованого програмного забезпечення та сучасної апаратури дозволяють судовим експертам більш точно та ефективно виявляти докази та проводити їх аналіз. Наприклад, у галузі кіберзлочинності судові експерти використовують спеціалізовані програми для аналізу комп'ютерних слідів, розкриття атак на інформаційні системи та ідентифікації хакерів. Технічна експертиза в галузі цифрових технологій відіграє вирішальну роль у виявленні та припиненні загроз, пов'язаних з кібератаками та порушенням інформаційної безпеки. Іншим прикладом є використання сучасних методів біометричної ідентифікації, таких як розпізнавання облич та відбитків пальців. Ці технології дозволяють судовим органам встановити особу підозрюваних чи потерпілих на основі біологічних характеристик з високим ступенем точності, що важливо для боротьби зі злочинністю та забезпечення безпеки суспільства.

Загалом судова експертиза є незамінним інструментом у забезпеченні національної

безпеки та справедливості. Її роль розповсюджується на безліч аспектів правової системи, включаючи розслідування злочинів, захист прав громадян, запобігання помилкам у правосудді та боротьбу з організованою злочинністю. Підтримка та розвиток судової експертизи мають залишатися пріоритетом для держав, які прагнуть забезпечити безпеку та справедливість для своїх громадян.

Таким чином, судова експертиза є не лише засобом розслідування злочинів та забезпечення правосуддя, а й важливим інструментом забезпечення національної безпеки, захисту інтересів держави та громадян, а також міжнародної стабільності та безпеки. Розвиток та підтримка судової експертизи повинні залишатися пріоритетними завданнями для державних органів та суспільства загалом, щоб забезпечити безпеку та процвітання у сучасному світі.

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

2. Хамініч С. Ю. Інституціональні засади економічної безпеки України в умовах війни. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : «Економічні науки»*. 2023. № 2 (70). С. 69–75. URL : <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8626>.

3. Бараш Л. Процесуальні проблеми призначення і проведення судової експертизи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 262–268.

4. Користін О. С., Пефтієв Д. О., Пеньков С. В., Некрасов В. А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР : навч. посібник / за заг. ред. М. Г. Вербеньського. Київ : «Видавництво Людмила», 2019. 120 с.

УДК 353+614.8

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/58-60

Ігор РОМАНЮК

т.в.о. начальника Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, генерал-майор служби цивільного захисту

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ

На засіданні Ради безпеки ООН 10.01.2024 було оголошено, що з початку активної фази україно-російської війни загинули 10 233 цивільні особи, 19 289 отримали поранення. Понад 100 мирних українців загинули в російському полоні, з них одна дитина. Загальна кількість біженців з України сягає 6,3 млн в усьому світі, 80 % із них хочуть повернутися до України.

За офіційними даними Міністерства соціальної політики України, станом на кінець 2023 р. кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в країні сягає 4,9 млн осіб, з них 3,6 млн – особи, які перемістилися (чи повторно перемістилися) після початку повномасштабної війни, з-поміж яких 2,5 млн перемістилися і не можуть повернутися до своїх домівок (оскільки житло або зруйноване, або знаходиться у зоні активних бойових дій, або на тимчасово окупованій території).

Маємо відзначити, що наразі відсутнє вичерпне визначення, що є надзвичайною ситуацією (далі – НС) воєнного характеру. Наявні визначення НС воєнного характеру, відповідно до Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010, обмежуються визначенням: «...у цьому класифікаторі НС воєнного характеру не подано в подробицях, а лише зазначено на найвищому рівні деталізації з кодом 40000».

Базисом сучасного права війни і гуманітарної допомоги є співіснування гаазького і женецького права. Відповідно, право війни (гаазьке право) є основою регламентування обов'язків і прав воюючих сторін під час проведення військових операцій та обмежує вибір